

ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРИ

ISSN 2663-0265 (Print), ISSN 2663-0273 (Online)

Journal home page: <https://fip.dp.ua/index.php/FIP>

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 323.398

Андрій Андрійович Шуліка

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Пр. Гагаріна 72, Дніпро, 49000, Україна

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7250-0026>, E-mail: andddriysm@gmail.com

Received 21 July 2018; revised 18 August 2018; accepted 19 September 2018

doi: 10.15421/351910

ОСОБЛИВОСТІ РОЗУМІННЯ ПРЕКАРНОСТІ В СУЧАСНОМУ ПОЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація.

В статті розглядаються особливості розуміння політичної прекарності в сучасному науковому політологічному дискурсі. Зазначається, що прекарність має далекосяжні наслідки, які зачіпають багато сфер, що викликають зацікавленість представників політичної науки. Формуючи прекарність для багатьох людей, політична прекарність має важливі наслідки не тільки для характеру роботи, робочих місць і досвіду роботи людей, але і для багатьох непрацюючих людей (наприклад, стрес, освіта), соціальних (наприклад, родина, громада) і політичних (наприклад, стабільність, демократизація) результатів. Прекаризація не є маргінальним явищем. Вона не впливає на невелику групу нестійких або виключених, а практично на всіх. Тобто, прекаризація - це явище загальносоціального масштабу. Концепція політичної прекаризації дозволяє виявити феномен у всіх його проявах. Теорії, що представляють такий всеосяжний термін прекаризації, не зменшують масштаб явища до певної соціальної сфери або зони; крім того, вони припускають, що основа прекаризації в довгостроковій і всеосяжній моделі соціальних змін не можуть бути ослаблені або навіть заблоковані тією чи іншою соціальною або трудовою політикою. Формування прекаріату переслідувало своєю метою винесення на передній план таких важливих цінностей, як автономія, участь у прийнятті рішень, децентралізація через новий напрямок розвитку політичного аналітичного дискурсу.

Ключові слова: прекарність, прекаріат, політичний дискурс, соціальна ізоляція, виключення з політичного процесу.

Ahdriy A. Shulika

Oles Honchar Dnipro National University

Gagarina ave., 72, Dnipro, 49000, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7250-0026>, E-mail: andddriysm@gmail.com

Features of creating precarity in the modern political discussion

Abstract.

The article deals with the peculiarities of understanding of political precarity in the modern scientific political science discourse. It is noted that the precarnist has far-reaching consequences that affect many areas of interest of representatives of political science. In shaping precarity for many people, political precarity has important implications not only for the nature of work, jobs and people's work experience, but also for many non-working people (e.g., stress, education), social (e.g., family, community) and political (e.g., stability, democratization) outcomes. Precarization is not a marginal phenomenon. It does not affect a small group of the unstable or excluded, but virtually all. That is, precarization is a phenomenon of General social scale. The concept of political precarization reveals the phenomenon in all its manifestations. Theories representing such

comprehensive term precariousness do not reduce the scope of the phenomenon to a particular social sphere or area; moreover, they suggest that the basis of precariousness in a long-term and comprehensive model of social change cannot be weakened or even blocked in a particular social or labor policy. The formation of the precariat was aimed at bringing to the fore such important values as autonomy, participation in decision-making, decentralization through a new direction of development of political analytical discourse.

Key words: *precarity, precariat, political discourse, social isolation, exclusion from the political process.*

Андрей Андреевич Шулика

Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара

Пр. Гагарина 72, Днепро, 49000, Украина

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7250-0026>, E-mail: andddriysm@gmail.com

**Особенности понимания прекарности
в современном политическом дискурсе**

Аннотация.

В статье рассматриваются особенности понимания политической прекарности в современном научном политологическом дискурсе. Отмечается, что прекарность имеет далекоидущие последствия, которые затрагивают много сфер, вызывающих заинтересованность представителей политической науки. Формируя прекарность для многих людей, политическая прекарность имеет важные последствия не только для характера работы, рабочих мест и опыта работы людей, но и для многих неработающих людей (например, стресс, образование), социальных (например, семья, общество) и политических (например, стабильность, демократизация) результатов. Прекаризация не является маргинальным явлением. Она не влияет на небольшую группу неустойчивых или исключенных, а практически на всех. То есть, прекаризация - это явление общесоциального масштаба. Концепция политической прекарности позволяет обнаружить феномен во всех его проявлениях. Теории, которые представляют такой всеобъемлющий срок прекарности, не уменьшают масштаб явления к определенной социальной сфере или зоне; кроме того, они допускают, что основа прекарности в долгосрочной и всеобъемлющей модели социальных изменений не могут быть ослаблены или даже заблокированы той или другой социальной или трудовой политикой. Формирование прекариата преследовало своей целью вынесение на передний план таких важных ценностей, как автономия, участие в принятии решений, децентрализация через новое направление развитие политического аналитического дискурса.

Ключевые слова: *прекарность, прекариат, политический дискурс, социальная изоляция, исключение, из политического процесса.*

Постановка проблеми. В останні кілька десятиліть проблеми прекарності, в першу чергу в соціальній та політичній сфері, займають істотне місце в політичній науці. Зростаючий інтерес до цієї теми викликаний багатьма причинами, в тому числі пошуком оптимальної моделі налагодження взаємодії між державою та прекарізованими верствами населення, які ставлять питання про знаходження нової соціально-політичної групової ідентичності.

Сучасний політичний процес характеризується значною динамічністю. Активно розширюється кількість соціально-політичних груп, які претендують на участь в політичному процесі. Актуальність вивчення процесів прекарності пояснюється тим, що багато груп залишаються не представленими в політично-

му процесі. Політична прекарність охоплює значне число соціально-політичних груп, які характеризуються нестабільністю, невизначеністю та незахищеністю в політичному та трудовому процесі.

Аналіз досліджень і публікацій. Останнім часом проблема прекарності набуває великої уваги багатьох дослідників. Особливу увагу в контексті дослідження політичної прекарності мають роботи Г. Стендінга, М. Кандеас, Д. Делла Порта, Дж. Харді, М. Парет.

Метою дослідження є аналіз трактування політичної прекарності в сучасному політологічному дискурсі.

Виклад основного матеріалу. У другій половині 1970-х років термін «La précarité» став використовуватись у франкомовних науковому дискурсі в контексті французького

трудового законодавства, під яким розумілася введення компенсації за виключення зі «стандартного трудового договору» [7, р. 273]. В Італії та Іспанії з 1980-х років *precaridad* / *precariedad* увійшов в наукову термінологію позначаючи кілька різнорідних значень. Таким чином, в цих трьох європейських країнах термін прекарність більш-менш стабільно увійшов у науковий дискурс, чому сприяв початок соціально-політичних протестів з приводу того факту, що стандартна робота є постійною, а всі інші в тій чи іншій мірі схильні до прекарної, нестабільної зайнятості.

У Великобританії в кінці 1990-х років лише обмежене число дослідників сприйняли проблему прекарності в соціально-політичному процесі, але ситуація змінилася в наступні роки, і проблема вразливою, але не прекарізованою роботою, стала важливою частиною порядку британських профспілок» [7, р. 273].

У Німеччині поняття прекаріату отримало поширення в результаті реформ ринку праці та соціального захисту (2003-2005 років). Барб'є зазначає, що «у Німеччині основна увага при аналізі прекарності приділяється роботі нетиповій та низькооплачуваній» [2].

Дж. Бремман при аналізі країн, які розвиваються вказує на те, що прекарізація соціально-політичного процесу тісно пов'язана з історичним розвитком нестійкої праці. «Імперіалізм призвів до ще більш інтенсивної експлуатації і гноблення в периферійних зонах світової економіки, що призвело не до одного, а до безлічі режимів неформальної/нестійкої праці» [3].

Згідно з П. Бурд'є, прекаріат – це нестабільний, незахищений суспільний прошарок, породжений нестабільною та короткостроковою зайнятістю. Це специфічний соціальний прошарок людей, які мають тимчасову роботу і не мають змоги опинитися у професійному штаті певного підприємства. «На даний момент прекаріат характеризується соціальною пасивністю, невиробленням почуття солідарності, неусвідомленням свого соціального інтересу та звідси неартикулюванням своїх вимог та запитів до чинної політичної системи прийняття рішень» [1, с. 73].

Прекарність впливає не тільки на трудові і життєві відносини. Вона також пов'язана з відсутністю визнання роботи і особистості, виробничою і соціально-політичною ізоляцією, руйнуванням соціальних контактів, відсутністю соціального страхування і відсутністю можливостей для отримання кваліфікації. Особливо прекарність обтяжливо впливає на довгострокове планування власного життєвого проекту, наприклад, створення сім'ї. Щодо мігрантів прекарність діє як додаткове позбавлення прав. В цілому, все це викликає серйозну невпевненість в індивідуальній і, отже, колективній здатності до дії.

За загальним визнанням, це сукупність вимірювань. Але саме в різному поєднанні цих вимірювань, які зустрічаються, але по-різному, проявляється різноманітність процесів прекарізації відрізняються і обробляються по-різному в залежності від приналежності до соціально-політичної стратегії, статевої приналежності, етнонаціональної або іншої атрибуції. «Кожен відчуває тиск прекарізації, багато хто знає про можливість, що вона може зустрітися з вами, але ці знання не впливає на розуміння загального становища» [4, с. 303].

Існують наукові дискурси чи є прекарність політичною категорією, що підлягає включенню її в оновлену форму інституційної політики, або категорією, що вимагає різкої критики і переосмислення концепцій, що використовуються для розуміння політики та положення громадян у сфері праці.

В цьому обрамленні прекарність є загальним основою для тих, хто відкидає компроміс сучасного капіталізму. До того часу, коли ця концепція знову з'являється у дискурсі рухів, що виникають в результаті антиглобалістського дискурсу, прекарність розуміється абсолютно по-іншому, як концептуальна основа для «теоретизації загального спустошення неолібералізму через різні положення статусу і доходу» [3]. Прекарність використовується, щоб знайти спільний ґрунт для формування загальної позиції мігрантів та фрілансерів, з усіма проблемами, які виходять разом з такою пропозицією. Стендінг трактує прекарність як спосіб переорієнтувати трудову політику на ті

групи населення, які було проігноровано, зосередивши увагу тільки на найманій праці, і залучити тих, хто застряг в більш нестійких позиціях, в загальний політичний проект [13, р. 30].

Прекарність має далекосяжні наслідки, які зачіпають багато сфер, що викликають зацікавленість представників політичної науки. Формуючи прекарність для багатьох людей, політична прекарність має важливі наслідки не тільки для характеру роботи, робочих місць і досвіду роботи людей, але і для багатьох непрацюючих людей (наприклад, стрес, освіта), соціальних (наприклад, родина, громада) і політичних (наприклад, стабільність, демократизація) результатів.

У прекаризованому суспільстві все – за винятком вузького шару фінансово забезпечених – піддаються екзистенціальній невпевненості, і це відбувається тільки тому, що системи соціального забезпечення прив'язані до типу придбання і їх статус стає все більш нестійким.

Прекаризація не є маргінальним явищем. Вона не впливає на невелику групу нестійких або виключених, а практично на всіх. Тобто, прекаризація - це явище загальносоціального масштабу. Концепція політичної прекаризації дозволяє виявити феномен у всіх його проявах.

Поняття політичної прекарності, її історичні та аналітичні концептуальні проблеми, які впливають на багато сфер суспільного і політичного життя, досить часто аналізується і розглядається шляхом синтезу методологічних аспектів політичної економії. Дискусія проходить через теоретичну призму політичної економії, яка «серйозно ставиться до структур і інститутів капіталізму, а також до політичної боротьби робітників індивідуально і колективно» [7, р. 263].

В рамках даного методологічного походу політична прекаризація розглядається в декількох контекстах. По-перше, стверджується, що двома ключовими структурними факторами, що впливають на прекаризацію, є просторовість капіталізму і його ендемічна тенденція до кризи. По-друге, інституційне

формування прекарності обговорюються «в історичному та порівняльному контексті» [7, р. 263]. По-третє, вплив на політичну прекарність розглядається з урахуванням можливості самоорганізації представників прекаріату та їх потенціал для зміцнення солідарності з іншими групами.

Незважаючи на те, що робота в сучасних суспільствах відчуває все більший тиск на гнучкість і прекаризацію, масштаби й причини цього розвитку, як правило, суперечливі. Це проявляється вже в боротьбі за концептуальну фіксацію «нестійкості». У багатьох випадках буде досягнута згода щодо того, що поняття «нестійкості» або «прекарності» спрямовані на явище, яке відноситься до форм залежної зайнятості, що відрізняється від колишніх «нормальних трудових відносин» [10, s. 7]. Скорочення так званих нормальних трудових відносин призводить до збільшення числа нестабільних і тимчасових трудових відносин. Крім того, тенденція до скорочення роботи на повний робочий день приводить до нових форм соціального, політичного і правового виключення. За рахунок скорочення та / або приватизації суспільного добробуту соціальний добробут зменшується, прекарні групи обмежуються в праві на пенсійне забезпечення і медичне страхування, в той же час вони позбавляються політичних прав (наприклад, губляться права на участь у прийнятті політичних рішень) [10, s. 7].

Як зазначає М. Парет у сучасній науці немає недоліку в поняттях, які, мабуть, націлені на ті же або дуже схожі явища соціально-політичного процесу, що і «прекаріат»: від «субпролетаріату» і «працюючих бідних» до «нижчого класу», «маргіналізованих» і «виключених» [12, р. 175]. Проте Г. Стендінг робить особливо сміливі заяви як про поточний стан глобального капіталізму, так і про перспективи соціальних змін. З його точки зору прекаріат швидко і досить рівномірно розширюється по всьому світу, і робить це з 1970-х років.

Першорядне значення має збільшення частки надлишкової робочої сили, яка все більше концентрується в міських районах.

На думку Стендінга більша частина цього надлишку робочої сили відповідає прекаріату, який складається з людей, що живуть за рахунок гарантованої роботи та їх соціально-політичне життя перемишується з періодами безробіття або економічної неактивності і небезпечним, нестабільним життям, з невідомим доступом до житла і суспільних ресурсів. «Вони відчують постійне відчуття швидкоплинності» [13, р. 16].

Стендінг стверджує, що прекаріат небезпечний, тому що він несе в собі перетворюючий потенціал. Цей потенціал, вважає він, виникає з того, що його класові інтереси протистоять як неоліберальним правим, так і соціал-демократичним лівим. Останнє особливо проблематично в плані статусу, оскільки воно зосереджене виключно на забезпеченні «повної зайнятості» і співвідношенні пільг і заходів захисту зі стабільними робочими місцями. Маючи мало надії на отримання цих привілеїв, прекаріат прагне до миру, де економічна безпека більше не залежить від «підлеглої праці» і де люди мають більше контролю над своїм часом і виробничим потенціалом [13, р. 137, 388].

З негативної сторони, Стендінг стверджує, що прекаріат небезпечний, тому що він страждає від поєднання тривоги, відчуження, гніву і аномії, які, в свою чергу, призводять до внутрішніх конфліктів, страйків і протестів, а також до соціальних захворювань, таких як вживання наркотиків, злочинність і насильство в сім'ї [13, р. 32].

Хоча Стендінг, як видається, сподівається на те, що позитивний перетворюючий потенціал стане більш поширеним, принаймні він припускає, що негативні наслідки відсутності безпеки є поки більш точним описом. Варто відзначити, що протести падають на негативну сторону рівняння.

Теорії, що представляють такий всеосяжний термін прекарізації, не зменшують масштаб явища до певної соціальної сфери або зони; крім того, вони припускають, що основа прекарізації в довгостроковій і всеосяжній моделі соціальних змін не можуть бути ослаблені або навіть заблоковані тією чи іншою

соціальною або трудовою політикою.

Ті, хто вважав себе «залежним», виявилися дезорієнтованими і відчували себе в соціальній ізоляції; відчуження від політичної системи в цій групі є водночас найбільшим [10, s. 11].

У політичному дискурсі важко заперечувати феномен, який, як вважають, вже давно досяг широких верств суспільства.

Зокрема, як наголошує Роберт Кастель, гнучкість і прекарізація праці в особливо динамічних галузях, таких як ІТ та комунікаційна промисловість, може створювати модельний тиск на інші сфери виробництва: «тому слід не стільки зіставляти сучасні і традиційні або архаїчні форми організації праці, скільки замість цього посилатися на дихотомію процесу прекарізації: індивідуалізацію і деколективізацію, які відображаються в різних конфігураціях організації праці» [5, р. 62]

Якщо це так, то слід зробити висновок про те, що явище політичної прекарізації, принаймні потенційно, поширюються на всю сукупність соціально-трудова відносин.

Звичайно, теза про те, що прекарізація - це не периферійне явище, а скоріше «центральне явище» сучасного суспільства, висуває на перший план звинувачення в надмірному розширенні концепції.

Дійсно, відмінності, такі як мігрантська, незаконна робота на дому, що відрізняються від високооплачуваної роботи за проектами в ІТ-індустрії, не повинні випускати з уваги і повинні бути досліджені.

Нинішнє суспільство визначається не стільки формою ринку, скільки формою мережі, з чого можна зробити висновок про те, що здатність спілкуватись стає вирішальним умовою для встановлення контактів в мережевому світі.

Для Лаклау першість політики щодо соціального являє собою одну з чотирьох основних характеристик соціальних відносин - поряд з іншими їх необхідними складовими, є наприклад історичними підставами і сутністю влади [8]. Соціальне повинно бути зрозуміле як поле седиментованих верств, які в їх, здавалося б, нетривалому згуртуванні створюють

оманливе враження «об'єктивності». Седиментовані соціальні практики зараз проявляються в ритуалах, у фіксованій соціальній та культурній ідентичності або у функціональні регульованих організаційних процесах. Вони формують повторюваність і, отже, передбачуваність.

М. Кандеас наводить характеристику процесів прекарізації, які:

- створюють робочі відносини або форми залежної самодіяльності без забезпечення гарантованими доходами;
- пов'язані з діяльністю, з якою узгоджуються певні критерії кваліфікованої праці з відповідним низьким або недостатнім суспільним визнанням [4, р. 309];
- пов'язані з тенденцією до відходу від класичних виробничих або трудових відносин;
- пов'язані з певними критеріями кваліфікованої праці, з відповідним низьким або недостатнім суспільним визнанням;
- формують кооперативні структури, які призводять до просторово-часової ізоляції і руйнування соціально-політичних контактів;
- пов'язані з тенденцією до зниження (трудового та цивільного) правового статусу;
- мають низькі або взагалі не мають права на соціальні допомоги (допомоги по заробітній платі, медичне страхування або пенсії);
- пов'язані з ерозією державних послуг в якості загальних умов соціального та індивідуального відтворення [4, р. 309];
- виключають довгострокову надійність планування для власного проекту життя;
- створюють масову невпевненість або ослаблення індивідуальної і, отже, колективної здатності до дії.

Роберт Кастель зазначає, що прекарність є реляційною до вже існуючої конфігурації безпеки і випробовується як невизначеність, навіть пошук самої безпеки вже породжує невизначеність [5, р. 9]. Вона адаптується до різних історичних конфігурацій, тому що безпека та невизначеність пов'язані з структурами забезпечення, які суспільство пропонує в належній формі.

Формування прекаріату переслідувало сво-

єю метою винесення на передній план таких важливих цінностей, як автономія, участь у прийнятті рішень, децентралізація через новий напрямок розвиток політичного аналітичного дискурсу.

За словами Делла Порта, новий клас, який з'явився в якості головного актора суспільних протестів: політичний прекаріат, що складається з молодих, безробітних або тільки частково зайнятих і часто добре освічених людей. Прекаріат характеризується сумою незахищеності на ринку праці: Положення про найм і звільнення дають мало захисту працівникам; слабкий захист від нещасних випадків або хвороб на робочому місці; низька оплата праці. Всі ці умови мають наслідки з точки зору накопичення гніву, аномії, тривоги і відчуження [6, р. 5]. Політичні розколи є основними лініями соціальних конфліктів, які культурно і політично структуровані, і вказують, як теорія розколу може допомогти дослідити взаємозв'язок між структурними умовами та соціальними рухами.

Делла Порта підкреслює, що активісти руху розвивають свою концепцію демократії, «впроваджуючи інновації, які потім подорожують по країнах і з покоління в покоління» [6, р. 27]. Наприклад, принцип дорадчої та представницької демократії, успадкований від попередніх рухів був адаптований до характеристик руху прекаріату.

Однак питання про прекарність залишається серйозною проблемою, яка у своїй теоретичній і політичній концепції виходить далеко за рамки молодих людей, зайнятих у творчих або нових секторах трудової і соціальної сфери. У своєму найбільш амбітному формулюванні вона охоплювала б не тільки положення прекарних працівників, але і «більш загальний екзистенціальний стан, що розуміється одночасно як джерело політичного підпорядкування, економічної експлуатації і можливостей, які необхідно використовувати» [9].

Б. Нельсон зазначає, що «незалежно від того, спостерігаємо ми несвоєчасне виснаження політичного процесу або його своєчасне включення в офіційні політичні кола, необхідно сказати, що поява політичної прекарності

в якості об'єкта наукового аналізу відповідає його зниженню як політичної концепції мотивації соціальної активності руху» [11, р. 52]. Але необхідно зазначити, що можна не погодитися з такою точкою зору адже сучасні напрямки розвитку політичного процесу у світі свідчать про все ширше застосування концепції прекарності як засобу та форми організації радикальної політичної діяльності.

Висновки. Таким чином, явище прекаризації, яке відбувається як би в рамках трудової сфери і починає проникати в нові соціально-політичні умови, які, здавалося б, не мають ніякого відношення до трудової діяльності. З певної точки зору, наслідки прекаризації, які

виходять від зростаючої нестійкості трудової діяльності, що переносить загальне соціально-політичне співіснування в систему прекарності. Прекаризація є результатом не тільки об'єктивних умов, але, принаймні, в тій же мірі, в залежності від положення суб'єкта.

В сучасному політологічному дискурсі проблема прекарності стає доволі значною. В основному при аналізі проблеми прекарності дослідники зосереджуються на проблемі виключення з політичного процесу та процесу прийняття політичних рішень. Також дослідження пов'язані з проблемою соціальної ізоляції та маргіналізації політичних груп.

Бібліографічні посилання

1. Куцепал С. В. Трансформації соціальної системи в світоглядній парадигмі сучасності: ризики та небезпеки. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. Вип. 4. № 35. 2017. с. 71-80.
2. Barbier J.-C. A conceptual approach of the destandardisation of employment in Europe since the 1970s. In Koch M. and Fritz M. (eds.) *Non-standard employment in Europe: Paradigms, Prevalence and Policy Responses*. United Kingdom: Macmillan Publishers, 2013. p.13-25.
3. Breman J. A Bogus Concept? *New Left Review*. Vol. 84. 2013 P.130-138. URL: <https://newleftreview.org/II/84/jan-breman-a-bogus-concept>
4. Candeias M. Von der Dialektik des Neoliberalismus zu den Widersprüchen der Bewegungen. In Christoph Butterwegge, Bettina Lösch, Ralf Ptak (Hg.): *Neoliberalismus. Analysen und Alternativen*, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften. 2008. S. 301-317
5. Castel R. *Die Stärkung des Sozialen. Leben im neuen Wohlfahrtsstaat*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. 136 S.
6. Della Porta D. *Social Movements in Times of Austerity: Bringing Capitalism Back into Protest Analysis*. Cambridge: Polity Press, 2015. 248 p.
7. Hardy J. (Re)conceptualising precarity: institutions, structure and agency. *Employee Relations*. 2017. Vol. 39 (3). P. 263-273.
8. Laclau E. *On Populist Reason*. Reprint edition. London: Verso, 2007. 276 p.
9. Lazzarato M. The Political Form of Coordination. *Multitudes*. 2004. Vol. 3. № 17. URL: <http://eipcp.net/transversal/0707/lazzarato/en>
10. Marchart O. *Die Prekarisierungsgesellschaft. Prekäre Proteste. Politik und Ökonomie im Zeichen der Prekarisierung Umschlaggestaltung*. Bielefeld, 2013. 248 S.
11. Neilson B., Rossiter N. Precarity as a Political Concept, or, Fordism as Exception. *Theory, Culture & Society*. 2008. Vol. 25. № 7-8. P. 51-72.
12. Paret M. Politics of Solidarity and Agency in an Age of Precarity. *Global Labour Journal*. 2016. Vol. 7(2). P. 174-188.
13. Standing, G. *A Precariat Charter: From Denizens to Citizens*. London: Bloomsbury Academic, 2014. 440 p.

References

1. Kutsepал S. V. Transformatsii sotsialnoi systemy v svitohliadnii paradyhmi suchasnosti: ryzyky ta nebezpeky. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Iurydychna akademiia Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho»*. Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia. Vyp. 4. № 35. 2017. s. 71-80.

2. Barbier J.-C. A conceptual approach of the destandardisation of employment in Europe since the 1970s. In Koch M. and Fritz M. (eds.) *Non-standard employment in Europe: Paradigms, Prevalence and Policy Responses*. United Kingdom: Macmillan Publishers, 2013. p.13-25.
3. Breman J. A Bogus Concept? *New Left Review*. Vol. 84. 2013 P.130-138. URL: <https://newleftreview.org/II/84/jan-breman-a-bogus-concept>
4. Candeias M. Von der Dialektik des Neoliberalismus zu den Widersprüchen der Bewegungen. In Christoph Butterwegge, Bettina Lösch, Ralf Ptak (Hg.): *Neoliberalismus. Analysen und Alternativen*, Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften. 2008. S. 301-317
5. Castel R. *Die Stärkung des Sozialen. Leben im neuen Wohlfahrtsstaat*. Hamburg: Hamburger Edition, 2007. 136 S.
6. Della Porta D. *Social Movements in Times of Austerity: Bringing Capitalism Back into Protest Analysis*. Cambridge: Polity Press, 2015. 248 p.
7. Hardy J. (Re)conceptualising precarity: institutions, structure and agency. *Employee Relations*. 2017. Vol. 39 (3). P. 263-273.
8. Laclau E. *On Populist Reason*. Reprint edition. London: Verso, 2007. 276 p.
9. Lazzarato M. The Political Form of Coordination. *Multitudes*. 2004. Vol. 3. № 17. URL: <http://eipcp.net/transversal/0707/lazzarato/en>
10. Marchart O. *Die Prekarisierungsgesellschaft. Prekäre Proteste. Politik und Ökonomie im Zeichen der Prekarisierung Umschlaggestaltung*. Bielefeld, 2013. 248 S.
11. Neilson B., Rossiter N. Precarity as a Political Concept, or, Fordism as Exception. *Theory, Culture & Society*. 2008. Vol. 25. № 7-8. P. 51-72.
12. Paret M. Politics of Solidarity and Agency in an Age of Precarity. *Global Labour Journal*. 2016. Vol. 7(2). P. 174-188.
13. Standing, G. *A Precariat Charter: From Denizens to Citizens*. London: Bloomsbury Academic, 2014. 440 p.